

Ελιά και Λογοτεχνία

Η ελιά στον Όμηρο

- Σημάδι που ορίζει τον τόπο είναι η ελιά στο λιμάνι της Ιθάκης, φυτρωμένη στον κόρφο του λιμανιού του Φόρκυνα.
- ...”Είναι κάποια ελιά στενόφυλλη στου λαμπρού λιμανιού την κόχη και δίπλα της γαλαζοσκότεινο χαριτωμένο σπήλιο..”

ραψ. N 102-103

- Κάτω από τον ίσκιο μιας ιερής ελιάς κάθεται ο Οδυσσέας παρέα με την Αθηνά που τον αγαπά και τον προστατεύει ...κι έπειτα πλάι στην άγιας κάθισαν ελιάς τη ρίζα οι δυο τους μαζί το χαλασμό των άνομων να βουλευτούν μνηστήρων...

ραψ ν 372-373

- Με το ανθεκτικό ξύλο της ελιάς έφτιαξε ο Οδυσσέας το νυφικό κρεβάτι με τα χέρια του.

Με τους παρακάτω στίχους περιγράφει στη γυναίκα του, την Πηνελόπη, πώς κατασκεύασε τη συζυγική τους κλίνη:
...Φύτρωνε δέντρο, ελιά στενόφυλλη μες στον αυλόγυρο μας
ξεπεταμένο κι ολοφούντωτο, χοντρό σαν κολόνα... έκοψα
απάνω της στενόφυλλης ελιάς κλαδιά και φούντα, και τον κορμό
απ'τη ρίζα κλάδεψα, προσεκτικά, πιδέξια με το σκεπάρνι
πελεκώντας τον, με στάφνη ισιώνοντας τον, κλινόποδο να γένει,
κι άνοιξα με το τρυπάνι τρύπες.

Ραψ. Ψ 190-197

Η εικόνα της ελιάς, που χαρακτηρίζει μέσα στους αιώνες το Ελληνικό τοπίο, έχει εμπνεύσει πολλούς νεότερους ποιητές. Ο Λορέντζος Μαβίλης αφιέρωσε στη γέρικη ελιά το ακόλουθο σονέτο:

Στην κουφάλα σου εφώλιασε μελίσσι,
Γέρικη ελιά, που γέρνεις με τη λίγη
πρασινάδα που ακόμα σε τυλίγει
Σα νάθελε να σε νεκροστολίσει.
Και το κάθε πουλάκι στο μεθύσι
Της αγάπης πιπιίζοντας ανοίγει
στο κλαρί σου ερωτιάτικο κυνήγι.
Στο κλαρί σου που δεν θα ξανανθίσει.
Ώ πόσο στη θανή θα σε γλυκάνουν,
Με τη μαγευτική βοή που κάνουν,
Ολοζώντανες νιότης ομορφάδες
Που θύμησες μέσα σου πληθαίνουν
Ώ να μπορούσαν έτσι να πεθαίνουν
Κι άλλες ψυχές της ψυχής σου αδερφάδες.

Ο Κωστής Παλαμάς θαμπωμένος από το ελαιόφυτο ελληνικό τοπίο, βλέπει στην ελιά τη διαχρονικότητα του ελληνικού κόσμου.

■ Είμαι του ήλιου η θυγατέρα
Η πιο απ' όλες χαϊδευτή.
Χρόνια η αγάπη του πατέρα
Σ' αυτόν τον κόσμο με κρατεί.
Όσο να πέσω νεκρωμένη,
Αυτόν το μάτι μου ζητεί.
Είμ' η ελιά η τιμημένη.

Δεν είμ' ολόξανθη, μοσχάτη
Τριανταφυλλιά ή κιτριά·
Θαμπώνω της ψυχής το μάτι,
Για τ' άλλα μάτια είμαι γριά.
Δε μ' έχει αηδόνι ερωμένη,
Μ' αγάπησε μία θεά·
Είμ' η ελιά η τιμημένη.

■ Όπου κι αν λάχω κατοικία,
Δε μ' απολείπουν οι καρποί·
Ός τα βαθιά μου γηρατεία
Δε βρίσκω στη δουλειά ντροπή·
Μ' έχει ο Θεός ευλογημένη
Κι είμαι γεμάτη προκοπή·
Είμ' η ελιά η τιμημένη.

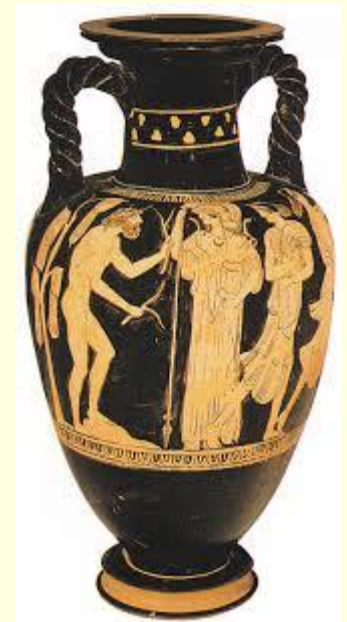
Φρίκη, ερημιά, νερά και σκότη,
Τη γη εθάψαν μια φορά·
Πράσινη αυγή με φέρνει πρώτη
Στο Νώε η περιστέρα·
Όλης της γης είχα γραμμένη
Την εμορφιά και τη χαρά·
Είμ' η ελιά η τιμημένη.

Εδώ στον ίσκιο μου από κάτω
Έρθ' ο Χριστός ν' αναπαυθεί,
Κι ακούστηκε η γλυκιά λαλιά του
Λίγο προτού να σταυρωθεί·
Το δάκρυ του, δροσιά αγιασμένη,
Έχει στη ρίζα μου χυθεί·
Είμ' η ελιά η τιμημένη.

Λιθάρια πυρωμένα κι ελιές ορφανές

- Στην ποίηση του Γιάννη Ρίτσου η ελιά είναι σχεδόν ταυτισμένη με το ελληνικό τοπίο. Πυρωμένα λιθάρια, ορφανές ελιές και αμπέλια συνθέτουν το «σκληρό» (σαν τη σιωπή) τοπίο. Μόνο που οι ρίζες του δέντρου σκοντάφτουν στο μάρμαρο.

■ Ετούτο το τοπίο είναι σκληρό σαν τη σιωπή, σφίγγει στον κόρφο του τα πυρωμένα του λιθάρια, σφίγγει το φώς τις ορφανές ελιές και τ' αμπέλια του, σφίγγει τα δόντια. Δεν υπάρχει νερό. Μονάχα φώς. Ο δρόμος χάνεται στο φώς και ο ίσκιος της μάντρας είναι σίδερο. Μαρμάρωσαν τα δέντρα, τα ποτάμια κ' οι φωνές μες στον ασβέστη του ήλιου. Η ρίζα σκοντάφτει στο μάρμαρο.

■ Κάποτε-κάποτε ορίζει τη διαχρονικότητα του τοπίου: «στην ίδια ελιά το τσόφλι του περσινού τζίτζικα κ' η φωνή του φετινού τζίτζικα..»

Η ελιά στον Οδυσσέα Ελύτη

- Ο Οδυσσέας Ελύτης φαίνεται γοητευμένος από την ελαιοκομική παράδοση του τόπου του, της Λέσβου. Στο «Άξιον εστί», μιλά για τους θεούς που αδειάζουν το λάδι στα κιούπια.

...Εκεί ρόδια, κυδώνια θεοί μελαχρινοί, θεοί κι εξάδελφοι το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια...

...και πολύ πιο βαθιά πίσω από τα κύματα στο νησί με τους κόλπους των ελαιώνων...

Στο πασίγνωστο ποίημα «ο Ήλιος» ο ποιητής- ήλιος χαιρετίζει το ελληνικό τοπίο στο οποίο κυρίαρχη θέση κατέχει η ελιά:

Έ! σεις στεριές και θάλασσες τ' αμπέλια κι οι χρυσές ελιές

Ακούτε τα χαμπέρια μου

Μέσα στα μεσημέρια μου :

Σ' όλους τους τόπους κι αν γυρνώ

Μόνον ετούτον αγαπώ.

Ο Στρατής Μυριβήλης

Επίσης από τη Λέσβο στην καταγωγή, γεννημένος και μεγαλωμένος μέσα στους ελαιώνες της Συκαμιάς γράφει για τα γέρικα ελαιόδεντρα:

«Οι κορμοί των δέντρων είναι βασανισμένοι από μια αγωνιώδη προσπάθεια. Συστρέφονται, γονατίζουν να προσευχηθούν, υψώνουν σκληρά μπράτσα, μέλη τυραννισμένα από την κίνηση, όλο αγκώνες και γόνατα. Οι στριφτές ρίζες βυζαίνουν από τη καρδιά της γης το χρυσό λάδι, για το καντήλι των Αγίων και για τη σαλάτα του φτωχού.»
(«Απ' την Ελλάδα»)

Οι ελιές του Σεφέρη .

- Στον «Αστυάνακτα» του Γιώργου Σεφέρη η ελιά αποτελεί δομικό στοιχείο της πατρογονικής κληρονομιάς:

«Οι ελιές με τις ρυτίδες των γονιών μας, τα βράχια με τη γνώση των γονιών μας και το αίμα του αδερφού μας ζωντανό στο χώμα ήτανε μια γερή χαρά μια πλούσια τάξη για τις ψυχές που γνώριζαν την προσευχή τους.»

Η παμπάλαια ελιά μπορεί να δακρύσει στα ποιητικά του οράματα:

Ο κ. Στρατής Θαλασσινός περιγράφει «έναν άνθρωπο»:

«Δεν φανταζόμουν έτσι τη θλίψη και το θάνατο έφυγα και ξαναγύρισα στη θάλασσα. Τη νύχτα πάνω στην κουβέρτα του Αη-Νικόλα ονειρεύτηκα μια παμπάλαια ελιά να δακρύζει»

Ευχαριστούμε

Παρουσίασαν οι μαθήτριες:

Κορωνιά Έλενα

Λέπουρα Χριστίνα

Μεγαγιάννη Ελεάννα